

Fundacja Sztuki Polskiej ING

FUNDACJA ING DZIECIOM

Bałwan w lodówce

Scenariusze zajęć

Książka *Bałwan w lodówce* Łukasza Gorczycy z ilustracjami Krzysztofa Gawronkiewicza to doskonała pomoc dla dzieci w poznawaniu i rozumieniu sztuki współczesnej. Książka opowiada o tym, czym i dlaczego zajmują się współcześni artyści.

Proponowane scenariusze odwołują się do poszczególnych rozdziałów książki i twórczości opisanych w nich artystów, zawierają pomysły i propozycje prostych zajęć, które mogą być ciekawym uzupełnieniem lektury.

Uwaga! Do realizacji i zrozumienia zabaw niezbędna jest lektura książki *Bałwan w lodówce*.

Wprowadzenie

Od ponad stu lat tworzenie sztuki nie polega już wyłącznie na malowaniu obrazów czy rzeźbieniu posągów. Sztuka, podobnie jak inne dziedziny, bardzo się rozwinęła i czerpie z najnowocześniejszych odkryć i wynalazków. Rzeźby mogą powstawać na drukarce 3D, pojawiły się nowe formy takie jak wideo, instalacja, performans. Sztuką może też być sam pomysł, znaleziony przedmiot albo jakiś dźwięk. Nie oznacza to, że współczesna sztuka jest czymś zupełnie innym – w dalszym ciągu może być źródłem refleksji i wzruszeń. Co prawda współcześni artyści dużo rzadziej zajmują się odwzorowywaniem rzeczywistości, bo odkąd wynaleziono fotografię istnieje wiele sposobów na zatrzymanie i utrwalenie obrazu, i nie musi tego robić malarz. Jednak, tak jak dawniej, artyści żywo reagują na to, co ich otacza, i często dzięki nim możemy dostrzec coś, czego na co dzień nie zauważamy, możemy się czegoś dowiedzieć, zmienić zdanie albo przeżyć przygodę.

Bohaterami książki *Bałwan w lodówce* są Bartek i jego starsza siostra Matylda, którzy mają pięć i osiem lat. Ich tata pracuje w galerii sztuki. Wspólnie poznają artystów i ich zaskakujące pomysły, które czasem są bardzo poważne, a kiedy indziej zamieniają się we wspaniałe zabawy. Artystki i artyści oprócz malowania i rzeźbienia robią fikołki w pociągu, zapraszają sąsiadów do przejażdżki złotym autobusem, budują domki z koców i krzeseł, kręcą filmy bez kamery lub wędrują miesiącami po Chińskim Murze. A niektórzy – tak jak Oskar Dawicki – przez większość czasu nie robią nic.

Łukasz Gorczyca opowiada o tym, co wymyślili Roman Opałka, Marina Abramović, Władysław Hasiór, Julita Wójcik czy Paweł Althamer, i przybliża dzieciom sztukę jako przestrzeń niczym nieograniczonej wyobraźni, bo – jak mówi jedna z bohatererek książki – „Wszystkie dzieci są artystami, tylko niektóre później z tego wyrastają”.

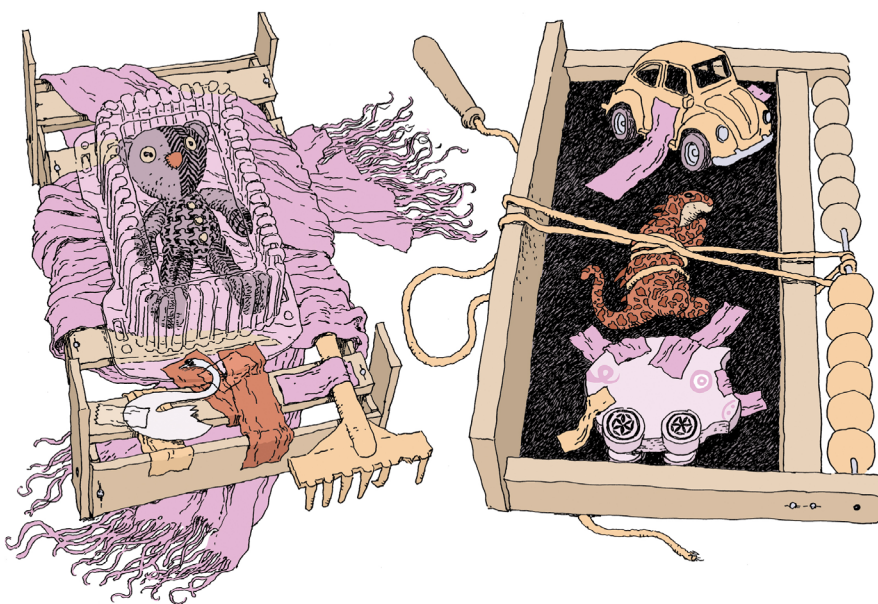
Zachęcamy, żeby przed pierwszymi zajęciami przeczytać dzieciom rozdział *Do góry nogami*, w którym poznajemy bohaterów książki.

Zapraszamy do wspólnej zabawy!

Scenariusz 1

Tytuł:	<i>Niepotrzebne zabawki</i>
Cel zajęć:	poznanie nowych form plastycznych (techniki asamblażu), pobudzenie kreatywności, zabawa
Miejsce:	klasa, sala warsztatowa
Liczba dzieci:	dowolna
Wiek:	6-10 lat
Czas zajęć:	45 min-1 godz.
Materiały:	przyniesione z domu różne niepotrzebne przedmioty: zabawki, ubrania, naczynia, koraliki, tektura, sznurki, pinezki, słomki oraz klej, nożyczki, karton; prowadzący zajęcia powinien mieć taśmę dwustronną i/lub zszywacz lub tacker oraz pistolet do kleju

Czytamy rozdział *Niepotrzebne zabawki* (czas: 8-10 min), po którym przystępujemy do zabawy.

Zabawa:

Proponujemy zacząć od pytania, czy łatwo było znaleźć niepotrzebne przedmioty w domu, czy dużo takich rzeczy się wyrzuca i czy można ich jeszcze jakoś użyć. Czy w ogóle można zrobić coś ważnego z niepotrzebnej już nikomu rzeczy?

Zachęcamy dzieci do zrobienia asamblażu: prac wykonanych z różnych przyniesionych z domu gotowych przedmiotów połączonych w jedną całość. Nie muszą to być obrazy, mogą to być rzeźby. Prosimy dzieci o nadanie tytułów stworzonym „hasiorom”. Na koniec organizujemy małą wystawę.

Scenariusz 2

Tytuł:	<i>Film, który dzieje się naprawdę</i>
Cel zajęć:	jest to ćwiczenie na uważność, ciekawość i na przyglądanie się światu – wszędzie dzieje się coś ciekawego, chodzi o pobudzenie kreatywności, zabawę
Miejsce:	najlepiej realizuje się takie zajęcia podczas spaceru, w parku lub na terenie szkoły
Liczba dzieci:	10-20
Wiek:	8-12 lat
Czas zajęć:	45 min-1 godz.
Materiały:	zajęcia nie wymagają materiałów

Zaczynamy od przeczytania rozdziału *Film, który można oglądać wszędzie* (czas: 8-10 min).

Zabawa:

Wybieramy się na spacer, po parku lub korytarzu szkolnym, i sprawdzamy, jaki znajdziemy tam film. Na bieżąco lub po spacerze opowiadamy sobie, co widzieliśmy.

Wariant 1:

Dzielimy się na dwie grupy i każda grupa obmyśla swój film, który będzie się dział na terenie szkoły lub na boisku. Tym razem film nie jest już dziełem przypadkowych osób, dzieci same wprowadzają w otaczającą rzeczywistość nowe, zaplanowane przez siebie elementy. Pierwsza grupa „odgrywa” swój film, a druga spaceruje i go ogląda, po paru minutach następuje zamiana. Kiedy obie grupy skończą, dzieci opowiadają sobie nawzajem, co widziały. Nauczyciel musi pomóc dzieciom przygotować i rozmieścić scenki, tak żeby grupa obserwująca potrafiła je wyłowić z otoczenia. Nie mogą one być zbyt inscenizowane, lepiej, jeśli będą to sytuacje, które mogłyby się w tym miejscu wydarzyć w zwyczajnych okolicznościach.

Wariant 2:

Czytamy rozdział o Althamerze i złotym autobusie. Dzieci mają za zadanie „zaczarować” miejsce, w którym są, żeby „wyglądało” inaczej niż zwykle. Nauczyciel może dać dzieciom wskazówkę, impuls do opowieści: np. jesteśmy w dżungli lub pod wodą, może się to dziać w przyszłości. Prowadzący zachęca też dzieci do opisywania wymyślnego świata np. wyobraźmy sobie, że krzesła i ławki to statki i wszystko pływa w wodzie, albo jesteśmy na statku kosmicznym itd., ale dobrze, jeśli będą to propozycje dzieci. W zależności od zaangażowania grupy w ciągu godziny można zrealizować jeden lub dwa warianty.

Scenariusz 3

Tytuł:	<i>Ziemniaki w Zachęcie</i>
Cel zajęć:	zapoznanie dzieci z pojęciem performansu, uświadomienie roli i odpowiedzialności artystów i artystek, pobudzenie kreatywności, zabawa
Miejsce:	klasa / sala warsztatowa
Liczba dzieci:	5-25
Wiek:	9-12 lat
Czas zajęć:	45 min-1 godz.
Materiały:	opcjonalnie: telefon lub inny sprzęt do rejestracji i odtwarzania obrazu

Rozgrzewka (opcjonalnie):

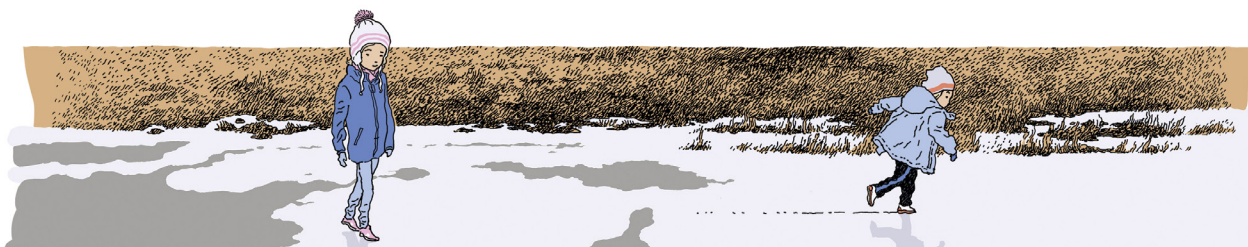
Zaczynamy od przeczytania rozdziału *Bałwan w lodówce* (czas: 8-10 min). Zabawa w trudne wyrazy: Czytamy wskazany rozdział i prosimy, żeby dzieci podały przykłady trudnych wyrazów. Powstaje lista – prowadzący wybiera kilka określić i pyta, czy dzieci je znają, i co one oznaczają. Następnie, jeśli trzeba, tłumaczy ich znaczenie.

Zabawa:

Nauczyciel opowiada dzieciom, kim jest performer (strona 51) i tłumaczy, co oznacza to trudne słowo – czyta rozdział o performerce Julicie Wójcik *Ziemniaki w galerii*.

Po lekturze dzieci przygotowują performansy w małych grupkach (3-4 osoby) – performerzy działają nie tylko indywidualnie, ale też w grupie.

Opiekun prosi dzieci o przygotowanie performansu o tym, co chciałyby zmienić w swojej szkole lub otoczeniu. Dzieci mają 15 minut na przygotowanie. Opiekun chodzi od grupy do grupy, może coś doradzić. Warto zwrócić uwagę, że działanie performatywne ma inny charakter niż występ teatralny, pantomima czy kalambur, może to być nawet zwykła czynność, którą okoliczności, takie jak miejsce i czas, czynią niezwykłą (np. okazja do krzyczenia czy biegania, które na lekcjach zwykle nie są dozwolone). Na koniec każda grupa po kolei prezentuje swój performans, a reszta uczestników po zakończeniu omawia, co widziała. Nauczyciel pyta pozostałe dzieci: Co waszym zdaniem performerzy chcieliby zmienić? Opiekun może (ale nie musi) zarejestrować i odtworzyć performans, żeby występujące dzieci mogły go obejrzeć.

Scenariusz 4

Tytuł:	<i>Domki, w których można się schować</i>
Cel zajęć:	uświadomienie dzieciom takich funkcji sztuki, jak wyrażanie niewypowiedzianych, nienazwanych problemów i emocji; rozmowa o emocjach dzieci i momentach, w których potrzebują bezpiecznego miejsca
Miejsce:	klasa / sala warsztatowa
Liczba dzieci:	5-25
Wiek:	dowolny
Czas zajęć:	45 min (można też budować w kilku etapach)
Materiały:	opcjonalnie: kartony, niepotrzebne prześcieradła lub koce

Zaczynamy od przeczytania rozdziału *Przed kim chowają się dorośli?* (czas: 8-10 min).

Zabawa:

Zabawa polega na wspólnym zbudowaniu domku z dostępnych albo przyniesionych przez dzieci materiałów. Mogą to być niepotrzebne kartony, prześcieradła, koce albo np. suszarka do ubrań, która posłuży jako konstrukcja. Dzieci mogą wyposażać domek w ważne dla nich elementy, np. przypiąć coś do ścian albo postawić przy nim indyjski totem. Idealnie, jeżeli domek mógłby służyć jako bezpieczne schronienie, do którego można wejść, kiedy coś jest nie tak.

Rozmawiamy z dziećmi, zadając przykładowe pytania: Kiedy czujemy się dobrze i bezpiecznie? Co robimy, kiedy się wstydzimy albo boimy? W jaki sposób bez słów okazujemy emocje? Jak sobie z nimi radzić? Jak możemy zareagować, kiedy ktoś chowa się w domku?

Pytania dla starszych dzieci: Jak i kiedy wyrażamy emocje ciałem? Co przypomina nam taki domek? Kto może w nim mieszkać? Jak czują się ludzie, którzy nie mają domu? W jakich sytuacjach traci się dom?

Scenariusz 5

Tytuł:	<i>Lalki</i>
Cel zajęć:	rozwinięcie zdolności manualnych, ćwiczenie małej motoryki, uświadomienie dzieciom, że szyjąc postacie z materiału, też można „rzeźbić”
Miejsce:	klasa / sala warsztatowa
Liczba dzieci:	5-25
Wiek:	8-12 lat
Czas zajęć:	2 × 45 min
Materiały:	kawałki materiału lub filcu w różnych kolorach, wata lub inne szmatki (np. stare skarpetki do wypchania uszytych postaci), nici i igły, nożyczki kra- wieckie, wełna, która może zastąpić włosy, kordonek do wyszywania

Zaczynamy od przeczytania rozdziału *O artystce, która uszyła sobie córkę* (czas: 8-10 min).

Zabawa:

Rozmawiamy z dziećmi o tym, kogo chciałyby dla siebie uszyć. Może dawno niewidzianą kuzynkę? Może ulubione zwierzątko? Niewidzialnego przyjaciela? Pomagamy w narysowaniu formy na materiale, następnie dzieci samodzielnie wycinają, zszywają i wypychają wymyślone postacie.

Fundacja Sztuki Polskiej ING

Fundacja Sztuki Polskiej ING, założona w 2000 roku, gromadzi prace współczesnych artystek i artystów polskich, między innymi tych, którzy pojawiają się na kartach *Bałwana w lodówce*. Ukazuje i interpretuje zjawiska występujące w polskiej sztuce od początku lat 90. XX wieku. Kolekcja obejmuje obrazy, zdjęcia, rysunki, wideo, rzeźby i instalacje. Na co dzień dzieła te wiszą w biurach banku. Fundacja organizuje również wystawy, projekty artystyczne i edukacyjne oraz wydaje książki o sztuce. W 2015 roku nakładem Fundacji ukazała się książka *Sztuka w naszym wieku* - złożona z mini-esejów opowieść o świecie sztuki współczesnej. Książka dla dzieci *Bałwan w lodówce* jest kolejną wydaną przez Fundację publikacją.

www.ingart.pl

Fundacja ING Dzieciom

Fundacja ING Dzieciom powstała w 1991 roku. Jej celem jest wyrównywanie szans życiowych dzieci, których start w dorosłość z różnych powodów jest utrudniony. Misję tę fundacja realizuje poprzez swoje autorskie programy społeczne. W Wiśle od trzynastu lat organizuje wraz ze szkołami i organizacjami po-zarządowymi Turnusy Uśmiechu, na które przyjeżdżają dzieci z całej Polski. Fundacja wspiera też wolontariuszy ING w ich lokalnych projektach, w których wolontariusze dzielą się z dziećmi swoją wiedzą, spędzają wspólnie czas. Fundacja od lat przekazuje dzieciom książki, które po-magają im odkrywać świat i radzić sobie z codziennymi wyzwaniami. Są to wydane przez ING Bank Śląski *Lucjan. Lew, jakiego nie było* i *Kosmita* oraz najnowsza pozycja - *Bałwan w lodówce*, wydana przez Fundację Sztuki Polskiej ING.

www.ingdzieciom.pl

Bałwan w lodówce

Wydawca: Fundacja Sztuki Polskiej ING
Tekst: Łukasz Gorczyca
Ilustracje: Krzysztof Gawronkiewicz
Scenariusze: Kamila Bondar

Czekamy na Państwa pytania, pomysły i wrażenia z zabaw pod adresem: fundacja@ingart.pl